

6. ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

6.1. Ερωτήσεις ελεύθερης ανάπτυξης

6.1.1. Συναισθηματικά φορτισμένοι και νιώθοντας προδομένοι από τις απερίσκεπτες ενέργειες ενός φίλου σας που σας έθιξαν προσωπικά, καταγράφετε στο προσωπικό σας ημερολόγιο τα γεγονότα και τα συναισθήματά σας, προκειμένου να τα διατηρήσετε στη μνήμη σας και έτσι να είστε πιο προσεκτικοί στο μέλλον στην επιλογή φίλων. Μετά όμως από ωριμότερη σκέψη για το ατυχές περιστατικό και ξαναδιαβάζοντας το κείμενο, το βρίσκετε μονόπλευρο, εμπαιχτικό, και τελικά άδικο για το φίλο σας. Έτσι αποφασίζετε να γράψετε μια νέα σελίδα στο ημερολόγιό σας, στην οποία αποτυπώνετε το ατυχές περιστατικό, αλλά συγχρόνως τονίζετε ότι και οι καλύτερες σχέσεις έρχεται στιγμή που δοκιμάζονται, αλλά ξεπερνούν τις δοκιμασίες, όταν οι άνθρωποι κάνουν ώριμα την αυτοκριτική τους.

Να γράψετε τις δύο παραλλαγές του προσωπικού σας ημερολογίου.

6.1.2. Ο Καβάφης στο “Πρώτο ταξίδι στην Ελλάδα” γράφει:

27 Ιουνίου, 9.30 π.μ

Χθες το απόγευμα επεσκέφθηκα τα ερείπια της Αγοράς, τους Αέρηδες και τη Στοά του Αττάλου. Στη Στοά του Αδριανού δεν πήγα να την δω, γιατί βρήκα πολύ βρώμικη την οδό Αδριανού, ήμουν και κουρασμένος. Επεσκέφθηκα την αρχαία εκκλησία που λέγεται Μέγα Μοναστήριον και την αγορά της οδού Αθηνάς.

Ήμουν στην Πλατεία Συντάγματος, από τις 6.15 ως τις 7.15 π.μ. Το απόγευμα, από τις 8 ως τις 10.45 στο Ζάππειον. Η πλατεία του Ζαπτείου είναι ένα αξιαγάπητο, ένα εξαιρετο μέρος. Το θερμόμετρο, 78 βαθμούς F σήμερα το πρωί.

(Κ. Καβάφης, *Φύλλα Ημερολογίου*, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1978, σ. 34)

Τι θα γράφατε εσείς στο ημερολόγιό σας για την ημέρα που, φιλοξενώντας ένα φίλο σας από την επαρχία ή το εξωτερικό, περιηγηθήκατε έναν αρχαιολογικό χώρο της περιοχής σας;

6.2. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

6.2.1. Αφού διαβάσετε το απόσπασμα από το ημερολόγιο του Καβάφη που δίνεται στην ερώτηση 6.1.23. καθώς και το ακόλουθο από το Ημερολόγιο της Άννας Φρανκ,

- α) να επισημάνετε τις διαφορές τους ως προς τα εξωτερικά χαρακτηριστικά τους, το ύφος και το σκοπό του συντάκτη και
- β) να προσδιορίσετε ποιο από τα δύο ημερολόγια προκαλεί περισσότερο το ενδιαφέρον του σημερινού αναγνώστη. Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

Παρασκευή, 23 Ιουλίου 1943

Αγαπητή Κίττυ,

Έχω διάθεση να σου διηγηθώ τι θέλει να κάνει ο καθένας μας, όταν θα βγούμε από δω. Η μεγαλύτερη επιθυμία της Μαργκό και του Βαν Ντάαν είναι να βουτήξουν ως το σαγόνι μέσα σε ένα πολύ ζεστό μπάνιο και να μείνουν εκεί μισή ώρα τουλάχιστον. Η κ. Βαν Ντάαν θέλει, πριν από όλα, να φάει γλυκά. Ο Ντύσσελ δεν σκέφτεται παρά τη Λόττε, τη γυναίκα του. Η μαμά θέλει να ξαναβρεί τον καφέ της, ο μπαμπάς να επισκεφτεί τον κ. Βόσσην και ο Πέτερ να πάει στον κινηματογράφο. Εγώ απλώς θα πετούσα απ' τη χαρά μου και θα 'μουν τόσο ευτυχισμένη, ώστε δεν θα 'ξερα από πού ν' αρχίσω.

Εκείνο που επιθυμώ πιο πολύ είναι να ξαναβρεθώ στο σπίτι μου, να μπορώ να κυκλοφορώ ελεύθερα, να κινούμαι και τέλος να εργάζομαι συστηματικά, δηλαδή να ξαναβρώ το σχολείο...

Δική σου

Άννα

(Το Ημερολόγιο της Άννας Φρανκ, εκδ. Ενωμένοι Εκδότες, Αθήνα 1956, σ. 92)

6.2.2. Αφού διαβάσετε το κείμενο που ακολουθεί, να απαντήσετε στις ερωτήσεις που δίνονται και να δικαιολογήσετε τις απαντήσεις σας.

- α) Από ποια στοιχεία της μορφής και του περιεχομένου του συμπεραίνουμε πως πρόκειται για ημερολόγιο;
- β) Τι πληροφορίες αποκομίζει ο σημερινός αναγνώστης αυτής της σελίδας, σχετικά με τις διαστάσεις που πήρε ο θάνατος και η κηδεία του Παλαμά στη σκλαβωμένη Αθήνα;

28 Φλεβάρη 1943

Χτες βράδυ μια είδηση ακατανόητη μας ήρθε. Μια είδηση ασύλληπτη. Ο Γέρο - Παλαμάς πέθανε. Είχαμε ξεχάσει πως ήταν θνητός. Τρέξαμε αμέσως στην οδό Περιάνδρου. Εκεί βρήκαμε τον Άγγελο Σικελιανό αναστατωμένο κι αυτόν. Δεν ακούονταν άχνα. Αφωνοί όλοι κοιτάζαμε το γεροντάκι να κοιμάται και περιμέναμε ώρες ορθοί κοντά του. Τι περιμέναμε;... Ίσως τη γνώριμη λάμψη των ματιών του κάτω από τα πυκνά χαμηλωμένα φρύδια του... Μα τίποτα πια...

Πώς η είδηση μαθεύτηκε και βούηξε όλη η Αθήνα; Πώς το νεκροταφείο σήμερα ήταν μαύρο από τον κόσμο; Όλη η Ελλάδα ήταν εκεί. Οι Ιταλοί φρουροί είχαν μαζευτεί στις γωνιές τους και κοίταζαν θαυμάζοντας φοβισμένοι. Το σιωπηλό αυτό πλήθος είχε ένα μεγαλείο, που έκανε τους ξένους προσεκτικούς. Μετείχε στο θάνατο. Στριμωχτήκαμε με κόπο μέσα στην εκκλησιά. Χιλιάδες είχαν μείνει απ' έξω. Ο Μακαριώτατος χοροστάτησε και αποχαιρέτησε το νεκρό. Έπειτα μια φωνή τράνταξε τη σκεπή και τα τοιχώματα, η φωνή του Σικελιανού:

“Σ’ αυτό το φέρετρο ακουμπά η Ελλάδα ”...

“Ηχήστε σάλπιγγες...”

Νέα παιδιά σήκωσαν το μικρό φέρετρο, μαζί μ’ αυτά και ο Σικελιανός πρώτος, και τό ’φεραν στο ήλιο και στον άπειρο λαό. Όλοι είχαμε αφήσει τα κορμιά μας πίσω και προχωρούσαμε με το νεκρό... Η μεγάλη στιγμή έφτασε. Το πρώτο χόμα ακούστηκε πάνω στο ζύλο. Τότε ο Κατσιμπαλης με την πιο δυνατή απ’ όλες τις φωνές του άρχισε τον Ύμνο: “Σε γνωρίζω από την κόψη...” και μαζί μ’ αυτόν όλοι μας. Η ελληνική γη γαλήνεψε. Την είχαμε κερδίσει από άλλους δρόμους. Είμαστε ελεύθεροι.

(Ιωάννης Τσάτσου *Φύλλα Κατοχής*, εκδ. Εστία, Αθήνα 1986, σσ. 78-79)

6.2.3. Τα δύο ακόλουθα κείμενα αναφέρονται στα γεγονότα της κατάληψης του Αφίων Καραχισάρ από τον ελληνικό στρατό το 1921, στην περίοδο του Μικρασιατικού πολέμου. Το πρώτο προέρχεται από τα “Τετράδια της Ανζέλ Κουρτιάν”, στα οποία η συγγραφέας, σε ώριμη ηλικία πια, κατέγραψε τα βιώματα της παιδικής της ηλικίας. Το δεύτερο προέρχεται από το προσωπικό ημερολόγιο της Πηνελόπης Δέλτα. Αφού τα διαβάσετε προσεκτικά, να εντοπίσετε και στα δύο αποσπάσματα:

- α) τον τύπο του αφηγητή (μετέχει ή όχι στα γεγονότα),
- β) την οπτική γωνία της αφήγησης (εσωτερική - εξωτερική),
- γ) το χρόνο (του πομπού, του δέκτη, των γεγονότων),
- δ) τη γλωσσική ποικιλία - ύφος, και
- ε) το σκοπό της σύνταξής τους.

Με βάση τις παρατηρήσεις σας να συμπληρώσετε τον ακόλουθο πίνακα.

ΕΙΔΟΣ ΚΕΙΜΕΝΟΥ	ΤΥΠΟΣ ΑΦΗΓΗΤΗ	ΟΠΤΙΚΗ ΓΩΝΙΑ ΑΦΗΓΗΣΗΣ	ΧΡΟΝΟΣ: ΠΟΜΠΟΥ-ΔΕΚΤΗ-ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ	ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΠΟΙΚΙΛΙΑ/ΥΦΟΣ	ΣΚΟΠΟΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ
Τετράδια Ανζέλ Κουρτιάν					
Ημερολόγιο Π. Δέλτα					

A.

Οι Τούρκοι είχαν κλειστεί στα σπίτια τους, οι Χριστιανοί ήταν στους δρόμους. Μονάχα όταν ακούστηκε το κανονίδι ορμήσαμε μέσα. Αρκετές ώρες κράτησε το τουφεκίδι. Όταν σταμάτησε, ο κόσμος χύθηκε πάλι στους δρόμους. Παντού χαρές και πανηγύρια, αγκαλιές, δάκρυα. Ούτε ένας Τούρκος στη μέση.

Αξαφνα είδαμε κόσμο να τρέχει με χαλιά στα χέρια. Ήταν αυτοί που κάθονταν ψηλά και φώναζαν:

-Έρχεται ο τακτικός στρατός των Ελλήνων!

-Στρώστε χαλιά να περάσουν οι ελευθερωτάί μας!

Τραγουδούσαν, φώναζαν, φιλιόντουσαν στο δημόσιο δρόμο. Για πότε στρώ-θηκαν τα κόκκινα χαλιά μέχρι την αρμένικη εκκλησία; Καινούρια, χαρούμενα χαλιά...Και μη

νομίζετε ότι ήταν μικρή η απόσταση. Η εκκλησία ήταν σαν τον προφήτη Ηλία του Πειραιώς, απάνω σ' ένα λόφο. Έλεγε η μάνα μου:

-Ωχ Θεέ μου, τι χαρά! Πού βρέθηκαν τόσα χαλιά και τόσες ελληνικές σημαίες να κυματίζουν παντού!

Και δεν ήταν πολλοί οι Έλληνες στο Αφιόν Καραχισάρ. Ζήτημα αν ήταν οκτώ, δέκα οικογένειες. Οι υπόλοιποι είμαστε μισοί- μισοί Αρμεναίοι και Τούρκοι. Αλλά με τι καμάρι μιλούσαν όλοι γύρω μου για τους έλληνες! Εγώ με τα τόσα που άκουγα, είχα την εντύπωση ότι θα δω να είναι σαν τα αρχαία βιβλία και σαν τα σώματα που μας ζωγράφισε η δασκάλα μου, στον ψευτοπίνακα του κρυφού σχολείου. Τους φανταζόμουν υπεράνθρωπους. Ωραίους σαν τους άγγλους στρατιώτες, γελαστούς, με καθαρά πρόσωπα, να λάμπουν από καθαριότητα. Ψηλούς και αδύνατους σαν τα αρχαία αγάλματα των βιβλίων.

Να τώρα, ο κόσμος που είχε φρενιάσει να ζητωκραυγάζει, φώναζε: “Έρχονται! Έρχονται!”. Η μαμά με τράβηξε μη με τσαλαπατήσουν. Ο στρατός περνούσε και εγώ δεν έβλεπα. Έκλαιγα, φώναζα: “Θέλω να δω!” Ανεβήκαμε σε κάτι σκαλιά κι από κει είδα, και σχεδόν απογοητεύτηκα: Ούτε ψηλοί ήταν ούτε καθαροί. Είχαν γένια, μουστάκια, και δεν γελούσαν σαν τους Άγγλους. Με κόπο σέρνανε τα πόδια τους. Ο Αξιωματικός τους φώναζε “ανάπαυση” και όλοι σταμάτησαν και κατέβασαν τα όπλα. Ήταν πολλοί που καθίσαν χάμω, στα χαλιά, ένας μάλιστα ξάπλωσε. Ο διπλανός του τού έλεγε να σηκωθεί μην τον δει ο αξιωματικός, αλλ' αυτός δεν το κουνούσε. Μονάχα όταν πάλι έδωσε παραγγελία τον έσυραν με το ζόρι για να προχωρήσουν. Τους κοίταζα και έβλεπα τις κουρελιασμένες και ματωμένες χλαίνες τους, τα λασπωμένα άρβυλα να πατάν τα χαλιά, κι από κόκκινα να γίνονται μαύρα, τα πρόσωπά τους, μαύρα κι αζύριστα, και άρχισα να κλαίω.

-Πάμε σπίτι μας, δεν θέλω να βλέπω άλλο.

B. Κυριακή, 14 Μαρτίου 1921

Ο στρατός μας προχωρεί νικητής σ' όλη τη γραμμή... Οι Τούρκοι φεύγουν ρίχνοντας τα όπλα τους: έχουν 200 σκοτωμένους με 8 αξιωματικούς και οι δικοί μας έπιασαν 600 αιχμαλώτους. Τα αεροπλάνα μας βομβάρδισαν το τουρκικό αεροδρόμιο του Εσκή - Σεχίρ. Ο στρατός μας προχωρεί με ενθουσιασμό.

Ο εχθρός, με τη μεγάλη του μάζα υποχωρεί για να ενισχύσει τη γραμμή όπου θ' αμυνθεί, στο Αφιόν Καραχισάρ.

Δευτέρα, 15 Μαρτίου 1921. Βράδυ

Πήραμε το Αφιόν -Καραχισάρ. Η χώρα είναι φωταγωγημένη όλη.

(Το πρώτο απόσπασμα προέρχεται από το βιβλίο *Τα τετράδια της Ανζέλ Κουρτιάν. Μνήμες από τη Μικρασία, 1915-1924*, εκδ. Πλέθρον, Αθήνα 1980, σσ. 99-100. Το δεύτερο απόσπασμα προέρχεται από το Αρχείο της Πηνελόπης Δέλτα, *Ελευθέριος Βενιζέλος, Ημερολόγιο - Αναμνήσεις-Μαρτυρίες-Αλληλογραφία*, επιμέλεια Π. Ζάννας, εκδ. Ερμής, Αθήνα 1983, σ. 97).

6.3. Ερωτήσεις συνδυασμού αντικειμενικού τύπου και σύντομης απάντησης

6.3.1. Στη γιορτή του Πολυτεχνείου που θα γίνει στο σχολείο σας ανέθεσαν να διαβάσετε μια σελίδα ημερολογίου εκείνης της εποχής. Από τα ακόλουθα κείμενα που έτυχε να βρείτε, να προσδιορίσετε ποιο είναι ημερολόγιο. Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

A. (Πέμπτη 15 Νοεμβρίου)

Το πρωί ο γιος μου, σοβαρός, λιγομίλητος μου είπε πως θα ξανακατέβαινε στο Πολυτεχνείο. Δεν ήταν ώρα για κουβέντες. Ήθελα να του πω να προσέχει, να φροντίσει να γυρίσουν μαζί με τον αδελφό του σήμερα σπίτι. Καταλάβαινα πως δεν άκουγε. Ο νους και η καρδιά του αυτή τη φορά βρίσκονταν αλλού... Η μάνα είχε περάσει στη σκιά.

Όσα του είχε πει όσα του είχε μάθει -αυτά τώρα άκουγε. Θυμήθηκα κάποιο ποίημα, ήταν για τη μάνα κι έλεγε:

*“ένα κομμάτι χρυσάφι
μάς έκρυψες μέσα βαθιά μας
να μπουμπουκιάσουν οι ανθοί του καλού
λαχταράς στην καρδιά μας.”*

Ήρθε η ώρα να δείξει ποιος ήταν, ποιος είχε γίνει. Τον κοίταζα κι ήξερα πως δε θ’ άφηνε ν’ αγωνίζονται τ’ άλλα παιδιά κι αυτός να ’ναι ασφαλισμένος σπίτι του. Θα πήγαινε μαζί τους. Ο γιος μου είχε αίσθημα ευθύνης, είχε μέσα του ανθρωπιά, είχε αγάπη. Τον κοίταζα καθώς απομακρυνόταν κι η καρδιά μου πλημμύρισε. Από υπερηφάνεια; Από πόνο; Από ανησυχία; Από τύψεις;

(Βούλα Καστρινού *Τα γεγονότα του Πολυτεχνείου. Αντιφασιστικά* 67-74, εκδ. Γραμμή, Αθήνα 1974, σσ. 90-91)

B. 16 Νοεμβρίου 1973. *Ο χώρος γύρω από το Πολυτεχνείο σφύζει από βουητό. Οι 300 του Λεωνίδα, οι Σουλιώτες, οι Μεσολογγίτες, οι αγωνιστές της Σμύρνης, του Σαράντα είναι οι πρόγονοι των σημερινών πρωταγωνιστών... Η δεκαεπτάχρονη κόρη μου λέει σήμερα πως, αν είχε ζήσει την εξέγερση του Πολυτεχνείου, θα ήταν πολύ περήφανη.*

(*Εκ των υστέρων 19+1*, εκδ. Νέα Σύνορα Α. Λιβάνη Αθήνα 1993, σ. 89)

Γ. *Ξημέρωνε Παρασκευή 16 Νοεμβρίου. Μέρα της γενικής κινητοποίησης. Το ξεκίνημα της μεγάλης μέρας ήταν διαφορετικό από της προηγούμενης. Επιφανειακά παρατηρούσε κανείς μια κάμψη στην ως τότε ζωηράδα μας. Ήταν, γιατί όλοι πια προαισθανόμασταν πως η μέρα αυτή θα ήταν κρίσιμη για την τύχη του αγώνα μας.*

(Νίκος Καστρινός, *Εδώ Πολυτεχνείο, Αντιφασιστικά 67-74*, εκδ. Γραμμή, Αθήνα 1974, σ. 76)

6.3.2. Όλες οι ακόλουθες προτάσεις αναφέρονται στα βασικά συστατικά στοιχεία (μορφής και περιεχομένου) του ημερολογίου.

- A. Να ελέγξετε την ορθότητα των προτάσεων αυτών και να σημειώσετε X στο αντίστοιχο πλαίσιο.
 B. Να διορθώσετε τις προτάσεις που θεωρείτε λανθασμένες.

ΣΩΣΤΟ ΛΑΘΟΣ

α) Ο συντάκτης ενός ημερολογίου καταγράφει σ' αυτό μόνο σημαντικά προσωπικά γεγονότα και ατομικά προβλήματα.	☐	☐
β) Στο ημερολόγιο ο αφηγητής- συντάκτης του μετέχει πάντοτε στα γεγονότα που καταγράφει.	☐	☐
γ) Η οπτική γωνία της αφήγησης σε ένα ημερολόγιο είναι εσωτερική.	☐	☐
δ) Κύρια γνωρίσματα της μορφής ενός ημερολογίου είναι οι χρονικοί και τοπικοί προσδιορισμοί.	☐	☐
ε) Η ανάγνωση ενός ημερολογίου ικανοποιεί την περιέργεια όποιου ενδιαφέρεται μόνο για την ιδιωτική ζωή διασήμων προσώπων.	☐	☐
στ) Ο προσωπικός -εξομολογητικός χαρακτήρας είναι το κύριο γνώρισμα ενός ημερολογίου που κρατείται για πρακτικούς σκοπούς.	☐	☐
ζ) Ο συντάκτης κάθε τύπου ημερολογίου δεν θα ήθελε ποτέ να "πέσουν τα γραπτά του σε ξένα χέρια".	☐	☐
η) Το ύφος ενός ημερολογίου είναι πάντα το καθημερινό και ανεπιτήδευτο ύφος του συντάκτη του.	☐	☐

Διορθώσεις